

Doğunun Zihni Derin'i: "Kashef Al Saltaneh"

KAÇAK ÇAY
İRAN ÇAY SEKTÖRÜNÜ BİTİRDİ

Çay Dünyası Gazetesi

17.02.2016

İran'da çay kültürü 15. yüzyılda başladı, fakat genelde çay tüketimi varlıklı kişiler ve soylularla sınırlıydı. İranlılar çayla tanışmadan önce ana içecekleri kahveydi. Fakat kahve üreticisi ülkeler İran'dan epey uzaktı ve bu durum ticaret yapılmasını çok zorlaştırıyordu. Diğer yandan Çin ise meşhur İpek Yolu'na yakındı ve çayın getirilmesi çok daha kolay oluyordu. Böylece yüzyıllar içinde İran'da çay tüketimi ve talep yavaş yavaş artmaya başladı.

Doğunun Zihni Derin'i:

"Kashef Al Saltaneh"

Tıpkı bizde olduğu gibi, İran'da da çay gündelik hayatın içinde yerini almıştır. Çayın İran'a geliş öyküsü de çayın topraklarımıza geliş öyküsüne oldukça benzer. Zihni Derin'in Batum'da yaptığı çalışmaları İranlı Kashef Al Saltaneh Hindistan'da yapmıştı...

Sabah namazına kalkanların kahvaltılarında, kebabçı ve pilavcı salonlarına, akşamüstlerinin keyif saatlerine ve geceleri politika, dedikodu, gündelik havadislerin paylaşıldığı akraba ve dost sohbetlerine kadar çay hepsine eşlik eder.

İran'da çay kültürü 15. yüzyılda başladı, fakat genelde çay tüketimi varlıklı kişiler ve soylularla sınırlıydı. İranlılar çayla tanışmadan önce ana içecekleri kahveydi. Fakat kahve üreticisi ülkeler İran'dan epey uzaktı ve bu durum ticaret yapılmasını çok zorlaştırıyordu. Diğer yandan Çin ise meşhur İpek Yolu'na yakındı ve çayın getirilmesi çok daha kolay oluyordu. Böylece yüzyıllar içinde İran'da çay tüketimi ve talep yavaş yavaş artmaya başladı.

Çay tarımını öğrenmek için kendisini işçi olarak tanıttı

Hindistan'dan getirilen tohumlarla 1882'de yapılan ilk çay yetiştirme denemesi başarısız oldu. 1889 yılında, "Kashef Al Saltaneh" olarak da bilinen Prens Muhammed Mirza, Hind çayını ithal etti ve Lahijan kentinde ekime başladı. Kashef, İngiliz yönetimi altında bulunan Hindistan'da İran elçiliği görevindeydi ve İngilizlerin çay üretim tekniklerini başkalarının öğrenmemesi için ellerinden geleni yaptıklarını biliyordu. Çünkü çay üretimi İngilizlerin İran'daki en büyük ticari faaliyetleriydi. Kashef Al Saltaneh çok akıcı şekilde Fransızca konuşabiliyordu. Kendisini bir Fransız işçi olarak tanıttı ve çayın tüm ekim ve üretim işlemlerini öğrenmek için tarlalarda, fabrikalarda çalıştı. Nihayet bazı çay örneklerini yetiştirmek için İran'a getirdi. Yolda, diplomatik dokunulmazlığını kullanarak İngilizlerin eşyalarını aramalarına engel oldu. Bu şekilde, Hindistan'ın kuzey bölgesinden Kangra'dan 3000 fidanı ülkesine ulaştırdı ve daha sonra Hazar Denizi'nin güneyindeki Gilan eyaletinde çay yetiştirmeye başladı.

O bölgede iklim ve doğa şartları çay yetiştiriciliği için çok uygundu; Gilan ve Mazandetan bölgelerinde çay endüstrisi kısa zamanda gelişti. Yıllar süren uğraşların ardından Kashef, çayı daha çok insana tanıttı ve günümüzde İran'da "çayın babası" olarak bilinmektedir. Mozolesi ile Lahijan'daki İran Ulusal Çay Müzesindedir.

İlk çay fabrikası 1934 yılında kuruldu

1934 yılında ülkede ilk modern çay fabrikası kuruldu. Sonra sayıları yüzü geçti ve 32,000 hektarlık çay çiftlikleri kuruldu. İran'daki çay çiftliklerinin çoğu tıpkı Darjeeling'te olduğu gibi tepelik alanlardadır. Bu bölgelerde geleneksel siyah çay yetiştirilir. İran çayı kırmızı renktedir ve tatlı olduğundan içine çay veya süt katmadan da içilebilir. Halen İran'da çay üretiminin en yüksek olduğu bölge Lahijan'dır.

Kaçak çay İran çay sektörünü bitirdi

Yakın zamanlarda ise İran çay endüstrisinde sıkıntılar görülmeye başlanmıştır. Çeşitli yabancılar ve kaçakçılar, devletle bağlantılar da kurarak yerli üreticileri zor durumda bırakmakta ve kaçak çayın olumsuz etkileri her yerde görülmektedir. Bazı çay çiftlikleri öylece kaderlerine bırakılmış, bunların yerine binalar ve siteler yapılmıştır. Çay endüstrisindeki pek çok insan da mecburiyetten dolayı inşaat sektörüne geçmişlerdir.

Yaşanan tüm sıkıntılara rağmen, çay hâlâ İran kültürünün önemli bir parçasıdır. Öyle ki bir eliyle araç kullanırken, diğer eliyle çay içen şoförlere rastlamak şaşırtıcı bir durum değildir. "Chaikhanes" (Çayhaneler) ve çeşitli çay evleri Pers İmparatorluğu zamanından beri ülkenin dört bir yanına yayılmıştır. Bu çayhanelere ülkenin genç nüfusu da gider. Klasik tasarım ile modern çizgilerin içiçe geçtiği bu ortamlarda gündelik konular, siyaset ve benzer şeyler konuşulur; çeşitli salon oyunları oynanır. Çayhanelere gittiğinizde, eğer siz bir istekte bulunmazsanız, çay en koyu şekli ile getirilir. İçindeki tanin ve kafein maksimum seviyededir.

Kendi tadında rağmen, yine de şekersiz içilemez. Çayhanelerin çoğunda çay ile şekerin alınması aynen bizde doğu illerinde olduğu gibi "kıtlama" şeklinde yapılır. Semaver kullanımı onlarda da yaygındır. Genelde bakır ve pirinçten yapılan bu semaverler İran kültürüne has motiflerle süslenmiştir. Çayhanelerin yapıları da yörelere göre değişiklikler gösterir. Bazıları geleneksel oturma ortamlarıdır. Bazılarında ise sanat faaliyetleri sergilenir. Az sayıda çayhanede ise çay sunumu ile mutfak hizmetleri birleştirilmiştir ve müşterilere çayın yanında tatlılar, kahvaltılıklar, yöresel lezzetler sunulur.

Çay suyu iyice ısıtıldıktan sonra demliğin içindeki kuru çay yapraklarının üzerine dökülür. Demlik, çaydanlık üzerine yerleştirilir ve bekletilir. Bazen çay yapraklarının arasında farklı çiçeklerin renk ve tat veren yaprakları da katılmaktadır.